

Подсекция: менеджмент

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Ніколюк Олена Володимирівна,

к.е.н., доцент

Лівінський Анатолій Іванович,

к.с.х.н.,

доцент Одеський державний аграрний університет

Ключові слова: екологічна безпека, аграрне виробництво, національна економіка, державне регулювання та управління

Key words: ecological safety, agrarian production, national economy, state regulation and management

Світова практика виділяє декілька видів екологічної безпеки аграрного виробництва (розташовані в порядку посилювання регламентації впливу аграрного виробництва на навколишнє природне середовище):

1) встановлення правил ведення діяльності по виробництву аграрної продукції – Кодекси Належної (проект UNDP/GEF «Зниження забруднення довкілля через зміни в аграрній політиці та демонстрації пілотних проектів» для басейну ріки Дунай) та Доброї аграрної практики (регламентується «Нітратною» Директивою ЄС (676/91/ЕЕС); Добрі умови аграрного виробництва та навколишнього середовища (Директива ЄС 1782/2003/ЕЕС); Спільні стандарти Доброї фермерської практики (Директива ЄС 1257/1999/ЕЕС) тощо;

2) поширення збалансованих (мало затратних, компромісних, адаптивних) систем виробництва: аналоги LISA /

LEISA (Low (external) input sustainable agriculture, низько-затратне підтримуюче аграрне виробництво [1]), міні-землеробство (Biointensive Mini-Farming), біодинамічне землеробство (Biodynamic Agriculture), ЕМ-технології (Effective Microorganism Technologies [2] тощо. Найбільшого поширення в світі і державної підтримки в даній групі набули технології LISA / LEISA;

3) розвиток органічного (біологічного, екологічного) виробництва – передбачає широке використання біологічних підходів (гною, сидератів, мінімізації обробки ґрунту, біологічне розпушування і структуризація ґрунту, біологічне переведення азоту в органічні сполуки, біологічна боротьба з бур'янами, збудниками хвороб та шкідниками), відмова від застосування пестицидів або регламентоване їх використання лише при обробці насіння, заборона використовувати генетично модифіковані організми тощо [3]. В Європейському Союзі органічне виробництво регламентується

Директивою № 2092/91 та № 834/2007 від 28 червня 2007 з органічної продукції та її маркування, а також анулювання Директиви № 2092/91; базовими стандартами Міжнародної федерації органічного руху аграрного виробництва (International Federation of Organic Agriculture Movements, IFOAM), Стандартом Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (Food and Agriculture Organization of the United Nations, FAO) та Всесвітньої організації охорони здоров'я – Кодекс аліментаріус;

4) поєднання технологій аграрного виробництва з природоохоронними заходами (середовище-відтворювальними): наприклад, підсів або висів на полях рослин, які підтримують кормовий ланцюг місцевих тварин. Необхідність поєднання виробничої і природоохоронної складової в аграрному виробництві зумовлена його специфікою, яке відзначається тривалим операційним циклом, широким територіальним розосередженням та тісним зв'язком з біотичними та абіотичними факторами довкілля, що ускладнює здійснення природоохоронних заходів відокремлено від процесу виробництва.

Наукові підходи до дефініції цієї характеристики процесу аграрного виробництва, що визначає його вплив на навколишнє природне середовище, в сучасній вітчизняній науці описуються поняттями:

1) екологічна безпека сільськогосподарського виробництва, яке передбачає технологічні аспекти, а

також фізико-хімічні параметри процесу виробництва (наслідки застосування добрив, пестицидів, регуляторів росту рослин і тварин, технологічних операцій вирощування сільськогосподарських культур та тваринництва);

2) екологобезпечне сільськогосподарське виробництво. Наведені визначення є достатньо звуженими і охоплюють лише зовнішні екологічні ефекти діяльності суб'єктів галузі, відокремлюючи їх від економічних і соціальних [4];

3) еколого-орієнтоване сільське господарство, екологічно-орієнтовані технології сільськогосподарського виробництва, що вказують на філософію здійснення сільськогосподарської діяльності відносно навколишнього природного середовища. Проте, сутність характеристики "орієнтований" має невизначений та необов'язковий характер [4];

4) екологічне виробництво – що передбачає «виробництво екологічно чистої продукції, використання безвідходних і маловідходних технологій, отримання корисних продуктів з відходів, а також повне знезараження відходів» [6]. Застосування терміну «екологічний» не відображає достатньо чітко сутність, що вкладається в поняття.

Недоліки наведених визначень можливо усунути, якщо удосконалити термін «екологічна безпека аграрного виробництва», що передбачає стратегічний напрям розвитку аграрного виробництва у контексті його

комплементарного взаємозв'язку з навколишнім середовищем. Першою основою аграрного виробництва є забезпечення попиту продовольчого ринку якісною сировиною. Однак, в процесі руху у даному напрямку виникають побічні ефекти – виснаження, деградація, забруднення природних ресурсів та можливо низькоякісна аграрна продукція, що в сукупності знижують якість життя населення на території розташування суб'єкта аграрного виробництва та споживачів продуктів харчування. Саме тому виникає поняття екологічної безпеки аграрного виробництва, що означає рух по вектору забезпечення продовольчої безпеки з такими екологічними обмеженнями, які забезпечують розвиток галузі та відповідної території за принципами сталого розвитку.

Виходячи із вищевикладеного, нами обґрунтовано, що в основу підходу до визначення сутності екологічної безпеки аграрного виробництва має бути покладено принцип комплексності (спрямований на отримання і практичне використання нових знань у сфері управління взаємовідносинами між розвитком суспільства, соціально-економічними інтересами аграрного

виробництва та навколишнім природним середовищем) та системності (враховує закони природи та ґрунтується на об'єктивних економічних законах)

Список літератури:

1. Наумов О.Б. Механізм державно-приватного партнерства як інструмент стабілізації інвестиційного процесу./ О.Б.Наумов, С.С.Стоянова-Коваль// Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2016. – № 6. – С.98-105.
2. Наумов О.Б. Інституційні детермінанти й стратегічні напрями економічного розвитку національного господарства / І.Б.Жиляєв, О.Б.Наумов, Л.М.Наумова// Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2016. – № 5. – С.89-95.
3. Gryshova I. The estimation of enterprise trade name competitiveness/I.Gryshova, O.Mityay, S.Stoyanova – Koval// Науковий вісник Полісся №2(6). 2016. – С 85-91
4. Gryshova I.Yu The organic production in the context of improving the ecological safety of production of the food industry / «Food Science and Technology»/ I. Gryshova, T. L. Shestakovska Volume 11 Issue 4/ 2017.- С.103-112
5. Гришова И.Ю. Аналитическое обеспечение управления структурой оборотных активов молокоперерабатывающих предприятий./ И.Ю.Гришова, М.Ю.Щербата.// Вектор науки ТГУ. Серия: Экономика и управление. – Тольятти. Россия. – 2013. № 2 – С.23-26.